

Môj rok pokoja a odpo činku

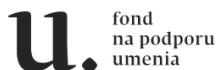
Otessa
Moshfegh

PRELOŽILA DANIELA KRINÁČOVÁ

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia,
ktorý je hlavným partnerom projektu.

Copyright © Ottessa Moshfegh 2018
First published by Penguin Press,
an imprint of Penguin Random House LLC
Translation rights arranged by AJA Anna Jarota Agency
and The Clegg Agency, Inc., USA
All rights reserved.

Translation © Daniela Krnáčová 2020
Cover picture © Jacques Louis David 1798
Design & layout © Elena Čániová 2020
Original design © Amanda Dewey 2018
Slovak edition © Laputa/Literárna bašta 2020

ISBN 978-80-99944-04-7

Môj rok pokoja a odpo činku

Ottessa
Moshfegh

PRELOŽILA DANIELA KRŇÁČOVÁ

Lukovi

Môjmu jedinému

*Ak máš rozum, prachy či šťastie,
možno zvíťazíš v bitke o práva.*

*Ale ak stojíš proti duši
a proti matke prírode,
ten boj sa prehráva,
hej, ten sa prehráva.*

**„THE WOLF THAT LIVES IN LINDSEY“
JONI MITCHELL**

KEDYKOLVEK SOM SA ZOBUDILA, či už v noci, alebo počas dňa, pretackala som sa cez foyer vykladaný svetlým mramorom na prízemí obytnej budovy a vybrala sa pozdĺž bloku za roh do miestnej, večne otvorenej bodegy, kde som si objednala dve veľké kávy s mliekom a dvanástimi balíčkami cukru. Prvú som do seba vliala vo výťahu na spiatočnej ceste a druhú pomaly vypila pri sledovaní filmov, jedení sušienok a zapíjani Trazodónu, Ambienu či Nembutalu, až kým som opäť nezaspala. Takto som stratila pojem o čase. Dni plynuli. Týždne. Ubehlo niekoľko mesiacov. Donášku z thajskej reštaurácie naproti alebo tanier tuniakového šalátu z bistra na Prvej avenue som si objednávala kedykoľvek sa mi zachcelo. Zobúdza som sa a v telefóne nachádzala hlasové správy zo salónov a wellness centier potvrdzujúce rezervácie, ktoré som urobila počas spánku. Vždy som zavolala naspäť a zrušila ich s príšernou nechúťou, pretože kontakt s ľuďmi som nenávidela.

V počiatočnej spavej fázy som si nechávala každý týždeň prať špinavé veci. Odnášali ich a prinášali. Bolo príjemné počuť šušťanie roztrhaných vriec v prievane

z otvorených okien na obývačke. Páčilo sa mi pri zaspávaní na gauči cítiť vôňu čerstvo opranej bielizne. Po krátkom čase však pre mňa začalo byť čoraz ťažšie zozbierať všetko špinavé oblečenie a vložiť ho do vreca na bielizeň. Zvuk práčky so sušičkou by narušoval môj pokojný spánok. Preto som svoje špinavé oblečenie jednoducho vyhadzovala. Všetky staršie kúsky mi aj tak pripomínali Trevora. Nejaký čas sa mi v poštovej schránke zjavovala gýčová spodná bielizeň značky Victoria's Secret – nariasené fuk-siové a limetkovozelené tangá, body a nočné košeľe, každé zabalené v samostatnom plastovom obale. Napchala som balíky do skrine a chodila naostro. Príležitostné zásielky z obchodných domov Barneys alebo Saks ma zásobovali pánskymi pyžamami a inými vecami, na ktorých objednávanie som si vôbec nespomínala – kašmírové ponožky, tričká s potlačou, dizajnérske džínsy.

Sprchovala som sa najviac raz týždenne. Prestala som si trhať obočie, depilovať sa, česať si vlasy. Žiadna hydratacia ani exfoliácia. Nijaké holenie. Z bytu som vychádzala len zriedkavo. Na všetkých účtoch som nastavila trvalé príkazy. Daň za byt a starý rodičovský dom na severe štátu som zaplatila na rok dopredu. Peniaze od nájomníkov z tohto domu sa na mojom účte objavovali automaticky každý mesiac. Nezamestnanecké dávky prichádzali, pokiaľ som každý týždeň zavolala na automatickú linku a stlačila „1“ ako „áno“ na otázku, či som vynaložila úsilie na nájdenie pracovného miesta. To stačilo na pokrytie všetkých doplatkov za lieky a výdavkov za nákupy v bodege. Popritom všetkom som investovala, o čo sa staral

finančný poradca môjho mŕtveho otca, ktorého kvartálne vyúčtovania som nikdy nečítala. Na sporiacom účte bol takisto dostatok – dosť na prežitie počas nasledujúcich pár rokov, pokiaľ by som sa nepokúšala o nič veľkolepé. Okrem toho som mala vysoký zostatok na mojej Visa karte. O peniaze som sa nestarala.

Hibernovať som začala v júni roku 2000. Mala som dvadsaťšesť. Cez zlomenú lamelu žalúzií som sledovala ústup leta a príchod studenej a sivej jesene. Moje svalstvo chradlo. Postelňa bielizeň žltla napriek tomu, že som zvyčajne zaspávala pred televízorom na modro-bielom pruhovanom gauči značky Pottery Barn, pokrytom škvrnami od kávy a potu. Okrem sledovania filmov som toho v bdelom stave veľa nenarobila. Klasické televízne stanice som nemohla vystáť. Najmä na začiatku ma príliš rozrušovali a ja som nervózne klikala a prepínala, všetkým pohrdala a znepokojovala sa. Nezvládala som to. Pútavé titulky miestnych denníkov v bodege boli jedinými správkami, ktoré som dokázala prečítať. Zbežne som sa na ne pozrela pri platení za kávu. Bush verzus Gore za prezidenta. Niekoľko významných zomrel, unesené dieťa, senátor ukradol peniaze, slávny športovec podviedol svoju tehotnú manželku. V New Yorku sa diali veci – vždy sa dejú –, no žiadna z nich sa ma netýkala. Práve to bolo na spánku nádherné – realita sa od seba odpútala a zjavovala sa v mojej mysli náhodne ako film alebo sen. Bolo jednoduché ignorovať veci, ktoré sa ma netýkali. Pracovníci metra štrajkujú. Hurikán prišiel a vzápätí odišiel. Nezáležalo na tom. Všimla by som si, ak by nás napadli mimozem-

šťania či zaplavili húfy kobyliiek, no vôbec by ma to netrápilo. Pokiaľ som potrebovala viac liekov, vydala som sa do lekárne vzdialenej tri bloky, čo vždy predstavovalo nesmierne bolestivú cestu. Kráčajúc po Prvej avenue som sa celá triasla. Cítila som sa ako rodiace sa dieťa. Ranil ma vietor, ranilo ma svetlo, všetky detaily sveta sa javili príliš okázalé a nevraživé. Alkohol mi robil spoločníka len počas týchto výprav – panák vodky, než som vyrazila a prešla popri všetkých tých malých bistrách, kaviarňach a obchodoch, ktoré som predtým, predstierajúc, že žijem normálny život, bežne navštevovala. V ostatných prípadoch som sa limitovala na okruh vo vzdialenosti maximálne jedného bloku od môjho bytu.

Muži pracujúci v bodege boli napospol mladí Egypťania. Okrem mojej psychiatričky Dr. Tutlovej, priateľky Revy a vrátnika v našom obytnom dome boli jedinými ľuďmi, s ktorými som sa pravidelne stretávala. Vyzerali relatívne dobre, niektorí viac než tí ostatní. Mali hranaté sánky, mužné čelá a výrazné obočia podobajúce sa na húsenice. Všetci pôsobili, akoby používali ceruzku na oči. Muselo ich byť aspoň pol tucta – bratia a bratranci, predpokladala som. Ich štýl obliekania ma odpudzoval. Nosili futbalové dresy, kožené pretekárske bundy a zlaté retiazky s krížmi, pričom z rádia púšťali komerčnú stanicu Z100. Nemali absolútne žiadny zmysel pre humor. Keď som sa prisťahovala, snažili sa so mnou flirtovať, a to celkom otravným spôsobom. O moju náklonnosť sa však prestali usilovať, keď som sa k nim začala šuchtať s kar-pavými očami a zaschnutými slinami v kútikoch úst.

„Niečo tu máte,“ povedal v jedno ráno chlapík za pokladňou a ukazoval pritom dlhými hnedými prstami na svoju bradu. Len som mávla rukou. Neskôr som zistila, že mi po celej tvári zaschla zubná pasta.

Po niekoľkých mesiacoch uslintaných a polobdelých návštev ma začali volať „šéfkou“ a ochotne prijímali mojich päťdesiat centov po prosbe o kusovku, ktorú som od nich žiadala relatívne často. Na kávu som mohla zájsť kamkoľvek, no verná som zostávala bodege. Bola blízko a káva chutila vždy rovnako zle, no aspoň som nestretávala nikoho, kto by si objednával francúzsku briošku či latte bez peny. Žiadne usoplené deti a švédske au-pairky. Žiadni uhladení karieristi, žiadne randiace páriky. Káva z bodegy bola kávu pre pracujúce triedy – kávu pre vrátnikov, poslíčkov, údržbárov, vodičov autobusov a gazdiné. Vzduch tu bol ťažký a voňal po lacných čistiacich prostriedkoch a plesni. Na zahmlený mraziaci box plný zmrzliny, nanukov a plastových pohárov s ľadom som sa mohla vždy spoľahnúť. Priehradky z číreho plexiskla nad pultom boli preplnené žuvačkami a cukríkmi. Nič sa tu nemenilo: cigarety v úhladných radoch, zväzky stieracích žrebov, dvanásť rôznych druhov balenej vody, pivo, sendvičový chlieb, pult s mäsom a syrom, ktoré nikto nikdy nekupoval, podnos so zoschnutým portugalským pečivom, košík ovocia zabaleného v plaste, stojany plné magazínov, ktorým som sa vyhýbala. Nemala som v úmysle čítať nič iné než titulky novín. Stránila som sa všetkého, čo by mohlo dráždiť moju myseľ alebo by ma vyprovokovalo k závisťi či úzkosti. Hlavu som držala sklonenú.

Reva sa z času na čas objavila v mojom byte s fľašou vína a trvala na tom, že mi bude robiť spoločnosť. Jej matka umierala na rakovinu. Najmä preto, okrem množstva iných vecí, som sa s ňou nechcela stretávať.

„Zabudla si, že mám prísť?“ pýtala sa tlačiac sa popri mne do obývačky a zažívajúc svetlá. „Včera večer sme sa spolu rozprávali. Spomínaš si?“

Mala som vo zvyku volať Reve práve vtedy, keď sa začínali účinky Ambienu, Solfotonu či hocičoho iného. Podľa nej som sa chcela vždy rozprávať len o Harrisonovi Fordovi a Whoopi Goldbergovej, čo brala celkom v pohode. „Včera večer si mi prerozprávala celý dej *48 hodín v Paríži*. A napodobňovala tú scénu, kde jazdia v aute s kokaínom. Nedalo sa ťa zastaviť.“

„Emmanuelle Seignerová je v tom filme úžasná.“

„To isté si hovorila včera.“

Keď sa zjavila Reva, ulavilo sa mi a zároveň som sa nahnevala, ako keď vás niekto vyruší uprostred pokusu o samovraždu. Niežeby som sa o ňu snažila. V skutočnosti išlo o pravý opak. Môj pokus o hibernáciu bol prejavom pudu sebazáchovy. Myslela som si, že mi zachráni život.

„Tak, a teraz choď do sprchy,“ hovorievala Reva cestou do kuchyne, „ja zatiaľ vynesiem odpadky.“

Revu som mala rada, no nemohla som ju viac vystáť. Kamarátili sme sa od vysokej, a teda dosť dlho na to, aby všetky veci, čo nám z tohto vzťahu zostali, boli spoločná história, zložitá sieť odporu, spomienok, závidosti a odmietania, a zopár šiat, ktoré som Reve požičala a ktoré mi slúbila po vypraní vrátiť, no nikdy tak neurobila.

Pracovala ako výkonná asistentka pre poisťovaciu firmu v Midtowne. Bola jedináčik a väčšinu času trávila vo fitnesscentrách. Na krku mala škrvrité červené materské znamienko v tvare Floridy a jej dych bolo vďaka neustálemu žuvaniu žuvačiek, pre ktoré trpela bolesťami čelustí, cítiť po škorici a zelených jablkách. Chodievala ku mne rada. Urobila si miesto v kresle a vyjadrovala sa k stavu môjho bytu, hovorila, že vyzerám, akoby som opäť schudla, a sťažovala sa na prácu. Popritom si po každom dúšku do pohára opäť dolievala víno.

„Ludia nerozumejú, aké to pre mňa je,“ hovorievala, „považujú za samozrejmé, že budem stále veselá. Zatiaľ čo si títo idioti myslia, že sa môžu ku každému zo svojich podriadených správať ako k handre, odo mňa sa očakáva, že sa budem usmievať, budem milá a na povel budem odsieľať ich faxy. Nech idú do čerta! Kiež by všetci oplešateli a zhoreli v pekle!“ Reva si začala so svojím nadriadeným, Kenom, mužom v strednom veku, s manželkou a dieťaťom. Netajila sa, že ním bola posadnutá, no ich sexuálny pomer sa snažila ututlať. Raz mi vo firemnej brožúre ukázala jeho fotku – vysoký muž so širokými ramenami, biela košeľa, modrá kravata, tvár taká neopísateľná a nudná, že mohla byť pokojne odliata z vosku. Reva mala, podobne ako ja, slabosť na starších mužov. Ako hovorievala, muži v našom veku boli príliš otrepaní, príliš láskaví, príliš nesamostatní. Jej zhnuseniu som dokázala porozumieť, no muža, akého opisovala, som nikdy nestretla. Všetci muži, s ktorými som kedy bola, ako mladí, tak aj starí, boli samostatní a nepriateľskí.

„To preto, že si chladná,“ vysvetľovala Reva, „a vrana k vrane sadá.“

Reva bola ako priateľka skutočne príliš otrepaná, príliš láskavá a príliš nesamostatná, no takisto tajnostkárka a niekedy veľmi povýšenecká. Nemohla alebo jednoducho odmietla pochopiť, prečo som chcela neustále len spať, vždy nado mnou moralizovala a nútila ma priznať si akýkoľvek zlozvyk, ktorý som si v sebe v nejakom momente pestovala. V to leto, keď som začala hibernovať, ma Reva napomínala za márnenie mojej „bikini“ postavy. „Fajčenie zabíja.“ „Mala by si viac chodiť von.“ „Prijímaš zo stravy dostatok proteínov?“ A tak ďalej.

„Nie som dieťa, Reva.“

„Len sa o teba bojím. Pretože mi na tebe záleží. Pretože ťa mám rada,“ hovorievala.

Reva sa od nášho zoznámenia v prvom ročníku vysokej školy nedokázala poddať nijakej, čo i len trochu neobvyklej túžbe. Dokonalá však nebola. „Nie je to žiadna svätica,“ vravievala moja mama. Celé roky som vedela, že trpí bulímiou. Vedela som, že masturbuje pomocou elektrického masážneho prístroja určeného na krk, pretože jej prišlo priveľmi trápne kúpiť si normálny vibrátor v normálnom sexshope. Vedela som, že mala kvôli vysokej škole a prečerpaným kreditným kartám obrovské dlhy a že v časti s drogériou v bioobchode, neďaleko jej bytu na Upper West Side, kradla kozmetické vzorky. Nálepky s nápisom „tester“ som videla nalepené na mnohých predmetoch v jej obrovskej kozmetickej taške, ktorú so sebou vláčila, kamkoľvek sa pohla. Bola otrokom

vlastnej samolúbosti a statusu, čo na Manhattane nebolo ničím nezvyčajným, no jej malomyselnosť mi prišla zvlášť otravná. Znemožňovala mi oceniť jej inteligenciu. Bola posadnutá značkami, konformitou a tým, ako zapadnúť. Pravidelne chodievala do čínskej štvrte loviť posledné napodobeniny dizajnerských kabeliek. Raz na Vianoce mi darovala kabelku značky Dooney & Bourke. Inokedy nám zasa zohnala falošné kľúčanky značky Coach.

Jej túžba byť elegantnou bola paradoxne práve tým, čo ju degradovalo. „Naučený šarm nie je naozajstný šarm,“ snažila som sa jej raz vysvetliť. „Šarm nie je o účese. Buď ho máš, alebo nemáš. Čím viac sa budeš snažiť pôsobiť elegantne, tým lacnejšie budeš vyzeráť. Neexistovalo nič, čo by Reve dokázalo ublížiť viac, než prirodzená krása – napríklad tá moja. Raz mi pri sledovaní *Pred úsvitom* z kazyety povedala: „Vedela si, že Julie Delpyová je feministka? Zaujímalo by ma, či práve preto nie je chudšia. Ako Američanka by túto rolu určite nedostala. Vidíš, aké má mäkké ruky? Tu ovisnuté ramená nikto netoleruje. Tuk na rukách zabíja. Je to ako pri maturite. Pod 60 percent akoby si ani neexistoval.“ „Teší ťa, že má Julie Delpyová ovisnuté ruky?“ spýtala som sa jej. „Nie,“ odpovedala po chvíľke váhania, „nenazvala by som to potešením. Skôr zadostučinením.“

Reva nemala potrebu tajiť predou mnou svoju závistlivosť. Odkedy sme sa začali priateľiť a ja som povedala, že sa udialo niečo dobré, mrnčala „Nefér!“ dosť často na to, aby sa z toho stala fráza, ktorou sa náhodne a monotónne oháňala. Bola automatickou odpoveďou na moju dobrú

známku, nový odtieň rúžu, posledný nanuk, drahý účes. „Nefér!“ Skrížila som prsty do tvaru kríža a držala ich medzi nami ako ochranu pred jej neprajnosťou a hnevom. Raz som sa opýtala, či má jej závisť niečo spoločné s tým, že je židovka, a či si myslí, že veci sú pre mňa jednoduchšie, pretože som biela anglosaská protestantka.

„Nie preto, že som židovka,“ spomínam si na jej odpoveď. Bolo to niekedy okolo promócií, keď som sa dostala na zoznam dekanom vyznamenaných študentov napriek tomu, že som v poslednom ročníku vynechala viac než polovicu vyučovacích hodín, a Reva pohorela pri záverečných testoch. „To preto, že som tučná.“ Naozaj nebola. V skutočnosti bola veľmi pekná.

„Kiežby si sa o seba viac starala,“ povedala v jeden deň, keď ma navštívila v mojom polobdelom stave. „Veď vieš, že to nemôžem robiť za teba. Čo sa ti na Whoopi Goldbergovej tak páči? Veď nie je ani vtipná. Potrebuješ pozerať filmy, ktoré ťa rozveselia. Ako Austin Powers. Alebo ten s Juliou Robertsovou a Hughom Grantom. Z ničoho nič si ako Winona Ryderová z *Narušenia*. No viac sa podobáš na Angelinu Jolieovú, tá tam hrá blondínu.“

Takto prejavovala obavy o môj blahobyt. Takisto sa jej nepáčil fakt, že som bola „na liekoch“.

„Naozaj by si nemala miešať alkohol so všetkými tými liekmi,“ povedala dopíjajúc svoj pohár vína. Dovolila som Reve vypiť všetko víno. Na vysokej nazývala výjazdy do barov „terapiou“. Bola schopná stiahnuť na ex celý pohár whisky sour. Medzi jednotlivými drinkami si dávala ibuprofen so slovami, že si takto udržiava vysokú mie-

ru tolerancie. Pri mne však mala pravdu. *Bola* som „na liekoch“. Brala som viac ako dvanásť tabletiiek denne. Myslela som si, že to mám pod kontrolou, že je to celé veľmi jednoduché. V skratke – chcela som nepretržite spať. Mala som plán.

„Nie som žiadna závisláčka,“ povedala som na svoju obranu. „Dávam si iba na nejaký čas pauzu. Toto je môj rok pokoja a odpočinku.“

„To máš šťastie,“ povedala Reva. „Tiež by sa mi páčilo zobrať si nejaké voľno a len sa tak povalovať, pozeráť filmy a celé dni driemať, no nesťažujem sa. Jednoducho si niečo také nemôžem dovoliť.“ Raz, keď bola opitá, vložila si nohy na konferenčný stolík, pričom zhodila moje špinavé oblečenie a neotvorenú poštu na zem, a dookola rozprávala o Kenovi, aby ma tak oboznámila s najnovšími epizódami ich súkromnej telenovely *Kancelárskej romancie*. Vychvalovala sa všetkými zábavnými vecami, ktoré sa chystala robiť cez víkend, sťažovala sa, že porušila svoju najnovšiu diétu a musí si to vo fitku nadrobiť. Nakoniec plakala nad stavom svojej matky. „Už sa s ňou nemôžem rozprávať tak, ako kedysi. Som strašne smutná. Cítim sa strašne opustená. Cítim sa strašne, strašne osamelá.“

„Všetci sme osamelí, Reva,“ povedala som jej. Bola to pravda: ja som bola, ona bola. Jediná útecha, ktorú som jej mohla ponúknuť. „Viem, že sa pri mojej mame musím pripraviť na to najhoršie. Prognóza nie je pozitívna a dokonca si myslím, že mi o jej stave nehovoria všetko. Cítim sa kvôli tomu strašne zúfalo. Kiežby tu bol niekto, kto by ma podržal, rozumieš? Znie to úboho?“